

— Μὰ γιατί;
— Πιὸ καλὰ στὰ σίγουρα!

Κ' εἶται ἔλο τὸ σιδηροδρομικὸ ταξίδι πέρασε στὰ μουγγά.

Σοὺ τὸ γράφω καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμάσαι. Ὁλη αὐτὴ ἡ μουγγαμάρα, ἔλος αὐτὸς ἕ φόβος, ἔλο αὐτὸ τὸ μαρτύριο, δὲν μπορεῖ, θὰ ξεσπάσει μιὰ μέρα. Ὅντας ράβδονται τὰ χεῖλια, ἡ ψυχὴ μιλεῖ, παραπολὸ μάλλιστα. Κι ἀπὸ τὴν κουβέντα τῆς ψυχῆς κάτι μεγάλο πάντα βγαίνει. Τὸ λεβέτι βράζει καὶ φουδάμαι πὼς γλήγορα θὰ τιναχτεῖ στὸν ἀέρα τὸ καπάκι του!

Ὁ Θανάσης γέλασε ἔταν κάπιο δειλινὸ τοῦλεγα στὸ Σιοὶ πὼς οἱ δικοὶ μας τρέμουν καὶ νὰ φταρνοστοῦν ἀκόμα στὸ δρόμο.

— Δὲν τοὺς φασκελώνεις τοὺς γκιοτῆδες!... Βρέ, δὲν πᾶς νὰ πεῖς ἕ, τι θέλεις!... Ποιὸς σὲ πειράζει;

Καὶ μοῦ τάλεγε φωναχτὰ τὰ λόγια του. Μὰ βρισκόμαστε πέρα στὰ χωράφια καὶ ἄπλωνότανε ἐρημιὰ ἐλόγουρά μας. Ἐνα ἄλλο πρωῖνὸ πού κατεδαίναμε μαζί στὸ Γαλατᾶ, ὁ Θανάσης μιλοῦσε σιγανώτερα.

Θ.

Δειλινό, τὴν ἴδια μέρα.

Προχτές, Παρασκευὴ πρωῖ, καθόμουνα σ' ἕναν καφενέ, κάτου στὸ Γαλατᾶ, σιμὰ στὸ μεγάλο γιοφύρι. Ἀκούω μουσικὲς στρατιωτικὲς. Βγαίνω ὄξω. Ἐρχόντουσαν τὰ διάφορα στρατιωτικὰ σώματα ἀπὸ τὴ Σταμπούλ γιὰ νὰ πάνε στὸ Γιλντιζ γιὰ τὸ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ.

Πρωῖτα πέρασε τὸ γιοφύρι: τὸ «Ἐρτογλὸρ» — οἱ «Λογχοφόροι», δηλ. οἱ Τούρκοι: καθελάρηδες πού κρατοῦν ἔλοι στὰ χεῖρια τοὺς ἕνα μεγάλο κοντάρι μὲ μιὰ κόκκινη σημαῖουλα στὴν κορυφή. Μεγάλῳπερπο κ' ἐπιβλητικὸ θέαμα. Ὑστερα πέρασαν οἱ Νιζᾶμηδες, τὸ πεζικό, μὲ τὴ μουσικὴ τους. Ἄντρες διαλεχτοὶ, ἕνας κ' ἕνας, μὲ κορμοστασιὰ περήφανη καὶ μὲ βαρὺ Γερμανικὸ βῆμα. Παράσημα, ἀκόμα καὶ πολλοὶ ἀπλοὶ στρατιῶτες στὰ στήθια τους. Κι ἔλλα κερδισμένα σὲ πολέμους, καὶ ἔχι σὲ καφενέδες καὶ χοροὺς.

Ὅταν τοὺς εἶδα τοὺς καμάρωσα καὶ εἶπα μέσα μου:

μου. Ἐαπόστασε ἀπάνω μου. Δὲν αἰσθανεσαι πὼς μπορεῖς νὰ φεθῆς σὲ μενα; πὼς τίποτα στὸν κόσμο δὲν εἶναι πιὸ στέρεο ἀπὸ τὸ στήθος μου; πὼς πάντα θὰ τὸ βροῖσεις; Ἄ, ἔγω κάποτε συλλογιστὴ πὼς αὐτὴ ἡ βεβαίτητα μποροῦσε νὰ σὲ μεθύσει ὅπως ἡ δόξα...

(Ἐνῷ ἐκεῖνος στέκει μπροῦς τῆς μὲ τὸ πρόσωπο ψηλά, αὐτὴ μὲ τὰ δυὸ τῆς χεῖρα τοῦ χωρίζει τὰ μαλλιά, γιὰ νὰ τοῦ ξεσκεπάζει ἔλο τὸ μέτωπο.)

— Ὡραῖο μέτωπο δυνατὸ, στραγιτομένο, εὐλογημένο! Ὅλοι τῆς Ἄνοιξης οἱ βλαστοὶ ἔς ἀνοίχονται στοὺς νέους στοχασμοὺς σου!

(Τρομάμενη, στήριζει τὰ χεῖλη τῆς σ' αὐτὸ. Ἄλλος ἐκεῖνος ἀπλώνει τὰ χεῖρα πρὸς τὴν εὐλογητέρα. Τὸ ἠλιοβασιλεῖμα φαίνεται αὐγὴ.)

ΜΕΡΟΣ Β'.

(Στὸ ἴδιο δωμάτιο, τὴν ἴδιαν ὥρα. Φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος πού συχνά λάζει ὄψη.)

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Ὁ ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΔΒΟΣ κάθεται δίπλα σ' ἕνα τραπέζι, ὅπου ἀκουμπᾶ τὸν ἀγκῶνα του στηρίζοντας

— Μακάρι νάσαι οἱ Τούρκοι δυνατοὶ, ὅσο νὰ δυναμώσουμε καὶ μεῖς!

Γιατί τί τὰ θές! Μόνο μιὰ δυνατὴ Τουρκιὰ (ἕσο εμεῖς εἴμαστε ἀδύνατοι) θὰ μποδῖσει τοὺς Βουργάρους καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κατακυλῆσουν τὴν κατηγοριὰ νὰ μᾶς καταπιεῖν.

ΕΙΘΙΟΝΑΣ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΟΝΤΟΥ

Βρήκανε πάλι τὴν εὐκαιρία νὰ φιλαρηθῶνε γιὰ τὴ Γλῶσσα οἱ δασκάλου κ' οἱ ἐφημερίδες ἀφορμὴ παίρνοντας ἀπὸ τὴ γιορτὴ πού δόθηκε τὴν περασμένη Πέμπτῃ στὸ Πανεπιστήμιον γιὰ τὰ σαραντᾶχρονα τοῦ Κόντου. Τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξιᾶ τοῦ Κόντου κανεῖς ἀπὸ μᾶς δὲ σκέφτηκε βέβαια νὰ μὴ σκεπτόμενος. Ὁ ἀθροῦπος δούλεψε καὶ δουλεύει γερὰ γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ θὰ μὲν, πάντοτε σεβαστὸς γιὰ τίς γνώσεις του κ' ἕνας κολοσσὸς ἐμβριθείας, κριτικῆς ἰδιοφυῆς, πολυμαθείας συνδυαζόμενης μὲ λεπτότατο κριτικὸ πνεῦμα, ἀρετὸς πού οὔτε μιὰ δὲν κατέρησε νὰ ποτήσῃ ὁ μεγάλος φωνακλᾶς Μιστριώτης. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἐυγνωμονῇ τὸν Κόντο γιὰ τὸ πολὺ ὠφελήθηκε, μὰ τὸ ἔθνος θὰ καταριέται τὸν ἄντρα— ἔταν ἔμπνηση βέβαια μιὰ μέρα καὶ νοῦση ποιοὶ εἶναι οἱ εὐεργέτες του οἱ ἀληθινοί. Ὁ Κόντος μὲ τὸ μεγάλο του κύρος ἀγωνίστηκε νὰ δώσει στὴ νέα γλῶσσα τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀρχαῖα, νὰ ἐξαρχαῖσῃ τὴ νέα μας γλῶσσα καὶ νὰ κόψῃ κάθε δεσμὸ πρὸς τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους καὶ ἔπρεπε νὰ βρεθῆ ἕνας Ψυχάρης γιὰ νὰ βροντοφωνῆσῃ τὸ «Ἄλι» καὶ νὰ δεῖξῃ τὸν ἀληθινὸ δρόμο. Γιατί σὲ ποιὸν ἄλλον παρὰ στὸν Κόντο χρωστᾶται ἡ νέα γλῶσσα τὰ βήματα, τὰ ἀφίκετο, τὰ ἐπελάβετο, τὰ ἐκτίθησι εἰς πλειστηριασμόν, τὰ ἀπολλῶσι (sic) τὸ δικαίωμα καὶ τίς ἄλλες ἀναγοδίες πού κάναυε τὸ γραφτό μας λόγῳ στεγνὸ καὶ ἄψυχο σὰ μοῦμα Ἀγυπτιακῆ; Ποιόν ἔχουμε ὡς πρότυπο λόγου οἱ δασκάλου; ποιόν ἄλλον παρὰ τοὺς Ἀττικισμοὺς τοῦ Κόντου πού τοὺς μεταδίδουνε μὲ ἐνθουσιασμὸ ἱερὸ στὰ μαθητοῦδια τῶ σχολειῶν κλυδαινώντας τὸ μυαλό τους; Κι ὅμως τὴν τάση αὐτὴ πρὸς τὸν ἐξαρχαῖσμὸ τῆς γλώσσας, ὁ Χατζηδάκης εἶχε τὴν εὐκαιρία κάποτε—στὰ χρόνια πού δὲν τονε τύφλωνε τὸ πάθος του κατὰ τοῦ Ψυχάρη— νὰ τὴ χαρακτηρίσῃ ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ. Τὴν ἰδέα

αὐτὴ ἰσχυρίζεται τάχατες πὼς τὴν ἔχει ἀκόμα. Μὰ τότε θέλαμε νὰ ρωτήσουμε τὸ σοφὸ γλωσσολόγῳ μας τί θέση εἶχε αὐτὸς ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν τοῦ Κόντου, δίπλα στὰ Γαρδῖκα καὶ στὸ Μυστακίδη, καὶ πὼς μπορεῖ αὐτὸς νὰ συχαίρῃ ἀθροῦπο πού τὸ ἔργο του τὸ χαρακτηρίζει ὡς ἐθνικὴ συμφορὰ;

Ἐξότισο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὠφελήθηκε ἀπὸ τὸν Κόντο, γιὰ τὸ Κόντος εἶναι κείνος, πού ἔλουδ εσοὶ γράφουμε τὴν καθαρεύουσα, καὶ τοὺς πιδ τρανοὺς ἀκόμα, τοὺς κήρυξε οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ἀγράμματος. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴν ξέρουμε κείνοι τὴν καθαρεύουσα, πᾶσι νὰ πῆ πὼς δὲν εἶναι γλῶσσα γιὰ ζωὴ αὐτὴ πού ἀγωνίζονται, ἀλλοίμονο, ἐδομήνητα τώρα χρόνια, νὰ μᾶς τὴν καθήσουνε στὸ σῆρκο μὲ τὸ ζόρι: καὶ νὰ μᾶς συνηθίσουνε ὡνεὶ καὶ καλὰ νὰ παίρνουμε γι' ἀριστουργήματα τοὺς λόγους τοῦ Μιστριώτη.

ΤΣΟΥΝΗΣ ΚΛΑΔΑΣ

ΟΙ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΔΕΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Γιὰ ὅ,τι συνέβηκε τελευταῖα κάποιον στὰ Χανιά τῆς Κρήτης, λέξη ἐμεῖς δὲ θὰ γράφουμε σήμερα. Θὰ ξανατυπώσουμε μοναχὰ ἐδῶ — εἶσαι, γιὰ τὴν ἱστορία — ὅσα δημοσιεύτηκανε στὴν «Ἀκροπόλις» καὶ στὴν «Ἀθηναί» καὶ θὰ ἀφίσει νὰ συχᾶσυν κάπως τὰ πράματα (τὰ ἐθνικὰ, ἐνοοῦμε, γιὰ τὸ εμεῖς οἱ προδοτεῖς, βλέπετε, λογαριάζουμε καὶ τὰ ἐθνικὰ ζητήματα), γιὰ νὰ μιλήσουμε σταράτα καὶ ἐξέσηκα μὲ τοὺς Χανιωτῆδες δασκάλους. Μὴ σᾶς νοιάζει, κ' ἔχουμε ῥάματα καὶ γιὰ τὴ γούνα τους.

Ἐφ. «**ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ**», 23 Μαΐου 1909, σελίδα 1, στήλῃ 2 καὶ 3.

ΤΑΡΑΧΩΔῆ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΧΑΝΙΑ

Τὸ ἐπράβηξεν ἕνας σὺλλογος προοδευτικὸς καὶ δημοτικιστικὸς καὶ πὼς σχεδὸν τελείως διελύθη ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ δασκάλους.

Ταραχώδη ἐπεισοδία συνέβησαν τελευταῖα κ' ἔξακολουθοῦν νὰ συμβαίνουν κάθε μέρα στὰ Χανιά, κατὰ τὰς εἰδήσεις πού ἔχομεν ἀπὸ ἐκεῖ.

τὸν κρόταφο στὴν παλάμη, βαρὺς καὶ συλλοισμένος. Ὁ ΛΟΥΚΙΟΣ ΣΕΤΤΑΔΑΣ εἶναι ὀρθὸς, ἀνήσυχος, συχυσμένος: πηγαῖνε τοῦ μὲ βήματα ἀβέβαια στὸ δωμάτιο, σურμένος ἀπὸ τὴν ἀγωνία πού τότε βραίνει.)

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ναί, θέλω νὰ σοῦ τὸ πῶ... Γιατί πρέπει τάχα νὰ κρύψω τὴν ἀλήθειαν; Ἀπὸ σένα! Μοῦ ἤρθε ἕνα γράμμα, τὸ ἀνοίξω, τὸ διαβάσω...

ΚΟΣΜΑΣ. Τῆς Τζοκόντας;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Δικό τῆς.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἐρωτικὸ;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Μοῦκαίγε τὰ δάχτυλα...

ΚΟΣΜΑΣ. Καὶ λοιπὸν; (Κομπιάζει. Ἡ συγκίνηση τοῦ παραλλάζει τὴ φωνή) Τὴν ἀγαπᾶς ἀκόμα;

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ μιὰν ἀνατριχίλα φόβου) Ὁχι, ὄχι, ὄχι...

ΚΟΣΜΑΣ (κιττάζοντας τὸνε κατάβαθα στὰ μάτια). Δὲν τὴν ἀγαπᾶς πιᾶ;

ΛΟΥΚΙΟΣ (παρακαλεστικᾶ). Ὂ, μὴ μὲ βρασανίξῃς! Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ. Μὰ τί λοιπὸν σὲ τρομάζει;

(Διακοπή.)

ΛΟΥΚΙΟΣ. Κάθε μέρα, τὴν ὄρα πού ἐγὼ ξέρω,

ἐκείνη μὲ περιμένει ἐκεῖ, στὰ πόδια τοῦ ἀγκλμκτος, μόνη.

(Ἄλλη διακοπή. Οἱ δυὸ ἄντρες λᾶς καὶ θωροῦνε μπροστὰ τους κάτὶ ζωντανὸ καὶ δυνατὸ, μιὰ Θέληση, ἀναστημένη μ' ἐκεῖνα ἃ σύντομα λόγια).

ΚΟΣΜΑΣ. Σε περιμένει! Ποῦ; Στὸ ἐργαστήρι σου; Καὶ πὼς μπορεῖ καὶ μπλίνει ἐκεῖ;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ἐχει ἕνα κλειδὶ: τὸ κλειδὶ ἐκείνου τοῦ καιροῦ!

ΚΟΣΜΑΣ. Σε περιμένει! Πιστεύει, θέλει λοιπὸν νὰ σ' ἔχη δικὸ τῆς ἀκόμα.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὅπως τὸ λές.

ΚΟΣΜΑΣ. Καὶ τί θὰ κάνῃς;

ΛΟΥΚΙΟΣ. Τί θὰ κάνω;

(Διακοπή.)

ΚΟΣΜΑΣ. Τρομοκλεῖς: σὴν τὴ φλέγα.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ὑποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ. Καίγεσαι ἀπ' τὸν ἔρωτα.

ΛΟΥΚΙΟΣ (μὲ ὄρη). Ὁχι.

ΚΟΣΜΑΣ. Ἀκου. Εἶναι τρομερὴ αὐτὴ. Δὲν πολεμῖται παρ' ἀπὸ μακρυὰ. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σὲ τραβῆξω μαζί μου, πέρ' ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐσοῦ προτίμησες ἀπὸ τὴ θάλασσα τὸ θάνατο. Μιὰ ἄλλη (ἔρεις ποιᾶ, καὶ ἡ καρδιά σου σκίζεσαι) μιὰ ἄλλη.